

Ecologische beoordeling van Westelijke Invalsweg fase 2 te Leeuwarden

A&W-rapport 1761

in opdracht van

Ecologische beoordeling van Westelijke Invalsweg fase 2 te Leeuwarden

A&W-rapport 1761

E.W. de Vries

Foto Voorplaat

Het meest westelijke deel van de Marshallweg, foto A&W

E.W. de Vries 2012

Ecologische beoordeling van Westelijke Invalsweg fase 2 te Leeuwarden. A&W-rapport 1761
Altenburg & Wymenga ecologisch onderzoek, Feanwâlden

Opdrachtgever

Gemeente Leeuwarden

Postbus 21000
8900 JA Leeuwarden
Telefoon 14058

Uitvoerder

Altenburg & Wymenga ecologisch onderzoek bv

Postbus 32
9269 ZR Feanwâlden
Telefoon 0511 47 47 64
Fax 0511 47 27 40
info@altwym.nl
www.altwym.nl

Projectnummer

1870wil

Projectleider

E.W. de Vries

Status

Eindrapport

Autorisatie

Goedgekeurd

Paraaf

R.J. Strijkstra

Datum

28 maart 2012

Inhoud

1	Inleiding	1
2	Situatieschets en plannen	3
2.1	Huidige situatie	3
2.2	Plannen	3
3	Relevante natuurwaarden	5
3.1	Beschermde gebieden	5
3.2	Beschermde soorten	5
3.3	Samenvattende tabel relevante natuurwaarden	8
4	Effectbepaling en beoordeling	11
4.1	Beschermde gebieden	11
4.2	Beschermde soorten	12
4.3	Samenvattende tabel ecologische beoordeling	13
5	Conclusies	15
5.1	Conclusies m.b.t. beschermde gebieden	15
5.2	Conclusies m.b.t. beschermde soorten	15
5.3	Vervolgonderzoek vleermuizen	15
6	Literatuur	17
	<i>Bijlage 1 Relevante wet- en regelgeving</i>	<i>19</i>

1 Inleiding

Aanleiding

De gemeente Leeuwarden bereidt in het kader van de Haak om Leeuwarden de aanleg voor van de Westelijke Invalsweg fase 2. Met dit project wordt de aansluiting gerealiseerd van de Haak op het bestaande wegennet in Leeuwarden. Op dit moment bevindt het project zich in de voorbereidingsfase. In dit kader is ecologisch onderzoek gewenst om te bepalen hoe de plannen zich verhouden tot de ecologische wet- en regelgeving. De gemeente Leeuwarden heeft Altenburg & Wymenga ecologisch onderzoek bv opdracht gegeven dit onderzoek uit te voeren.

Doel

Het onderzoek dat aan deze rapportage ten grondslag ligt, is een ecologische quickscan. Bij een quickscan worden de (potentieel) aanwezige wettelijk beschermde natuurwaarden in en nabij het plangebied in kaart gebracht. Vervolgens wordt bepaald of de betreffende natuurwaarden negatieve effecten ondervinden van de voorgenomen werkzaamheden en wordt dit beoordeeld in het kader van de vigerende ecologische wet- en regelgeving. Dit betreft de Natuurbeschermingswet, de Nota Ruimte (Ecologische Hoofdstructuur) de Flora- en Faunawet en eventueel andere relevante ecologische wet- en regelgeving. Voor meer informatie over de ecologische wet- en regelgeving wordt verwezen naar bijlage 1. Indien van toepassing worden aanbevelingen gedaan voor mitigatie en eventueel noodzakelijk aanvullend onderzoek.

Inhoud van het rapport

Het rapport is opgebouwd uit de volgende hoofdstukken.

- **Situatieschets en plannen:** in dit hoofdstuk is het onderzoeksgebied afgebakend en beschreven. Tevens wordt een beschrijving gegeven van de plannen, met aandacht voor aspecten als aanleg en toekomstig gebruik (hoofdstuk 2).
- **Beschermde natuurwaarden:** in dit hoofdstuk worden de beschermde natuurwaarden in en nabij het onderzoeksgebied beschreven en wordt bepaald welke daarvan relevant zijn voor onderhavige beoordeling (hoofdstuk 3).
- **Effectbepaling en beoordeling:** hier is bepaald wat het effect is van de ingreep op de relevante natuurwaarden en wordt een beoordeling gegeven in het kader van de natuurwet- en regelgeving (hoofdstuk 4).
- **Conclusies:** In dit hoofdstuk wordt de beoordeling in het kader van de natuurwetgeving kort samengevat en wordt vermeld welke consequenties daaraan verbonden zijn (hoofdstuk 5).

Aanpak

Voor hoofdstuk 2 is uitgegaan van de informatie die verstrekt is door de opdrachtgever. Het hoofdstuk met de relevante natuurwaarden (hoofdstuk 3) is gebaseerd op twee benaderingswijzen. Ten eerste zijn recente bronnen geraadpleegd over de aanwezigheid van beschermde gebieden en soorten in en nabij het plangebied (verspreidingsatlassen, overzichtswerken, onderzoeksrapporten en websites). Belangrijke bronnen hierbij zijn de Ecologische Basiskaart van Leeuwarden (Biezenaar & Miedema 2011) en een toetsing van een ander deel van de Westelijke Invalsweg (De Vries 2008). Daarnaast is op 3 februari 2012 een oriënterend veldonderzoek uitgevoerd, waarbij, gezien de tijd van het jaar, voornamelijk is gelet op de mogelijkheden voor aanwezigheid van wettelijk beschermde soorten. De hoofdstukken 4 en 5 zijn vervolgens uitgewerkt aan de hand van de informatie in de hoofdstukken 2 en 3.

Altenburg & Wymenga bv presenteert in dit rapport de resultaten van een onafhankelijk ecologisch onderzoek. Het onderzoek spreekt zich niet uit over de wenselijkheid van het onderhavige plan of een bepaalde ontwikkeling. Landschappelijke, archeologische of cultuurhistorische waarden komen niet aan de orde. Aan deze ecologische beoordeling kunnen geen rechten worden ontleend.

Foto 1. Het plangebied gezien vanaf de Marshallweg in de richting van het Stephensonviaduct (foto A&W).

2 Situatieschets en plannen

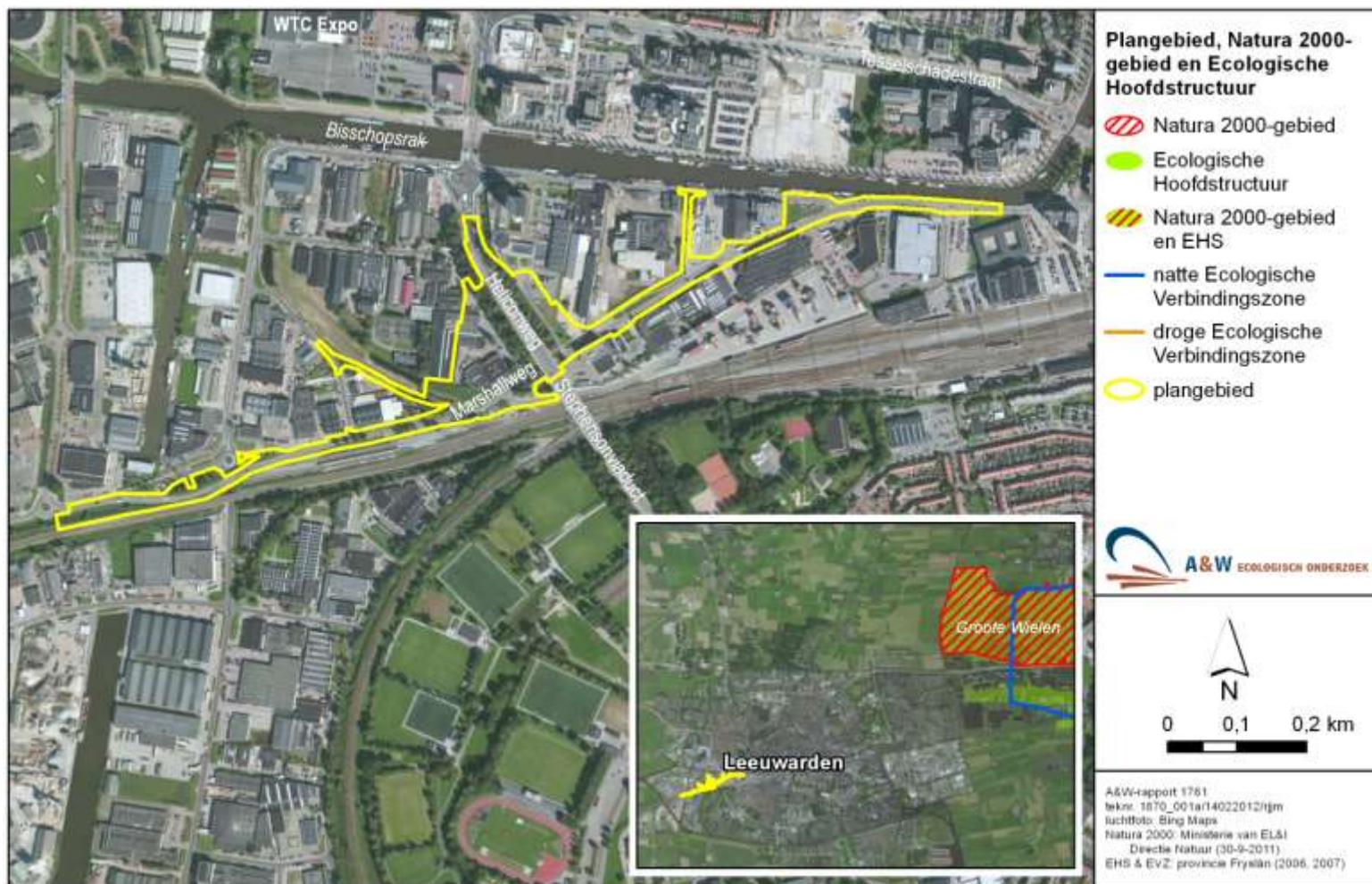

2.1 Huidige situatie

Het plangebied ligt in de bebouwde kom van Leeuwarden aan de westzijde van de stad en betreft ruwweg de straten Marshallweg, Fahrenheitweg, Heliconweg en het Stephensonviaduct. De precieze begrenzing van het plangebied is weergegeven in figuur 1. Het gebied is voor het grootste gedeelte in gebruik als weg, fietspad en trottoir. Binnen de begrenzing van het plangebied zijn twee gebouwen aanwezig langs de Ampèrestraat. Op verscheidene plaatsen is begroeiing aanwezig in de vorm van bomen, bosschages, enkele gazons en ruigtes. Het oppervlaktewater in het plangebied bestaat uit twee uiteindes van sloten tussen de bebouwing aan de Ampèrestraat en de Toutenburgstraat en langs de Fahrenheitweg.

2.2 Plannen

De plannen voor de aanleg van de Westelijke Invalsweg fase 2 bestaan voor een groot deel uit de reconstructie van de bovengenoemde, bestaande infrastructuur. De meest ingrijpende werkzaamheden voor de aanleg van de weg zijn de aansluiting van de Marshallweg op de Heliconweg en het Stephensonviaduct en de aanleg van een rotonde op de kruising Marshallweg – Snekertrekweg. De werkzaamheden omvatten onder andere de (gedeeltelijke) sloop van de twee gebouwen aan de Ampèrestraat, het verwijderen van bestaande begroeiing en werkzaamheden aan de slootuiteinden.

Figuur 1. De ligging van het plangebied in de omgeving en ten opzichte van beschermde gebieden.

3 Relevante natuurwaarden

In dit hoofdstuk wordt een overzicht gegeven van de wettelijk beschermde natuurwaarden die (mogelijk) aanwezig zijn in het plangebied en de omgeving daarvan. Tevens wordt van deze natuurwaarden bepaald of zij beïnvloed kunnen worden door de beoogde ingreep en daardoor relevant zijn voor onderhavige ecologische beoordeling.

3.1 Beschermde gebieden

3.1.1 Natura 2000-gebieden

Het plangebied ligt niet binnen een gebied dat beschermd is volgens de Natuurbeschermingswet, zoals een Natura 2000-gebied of een Beschermd Natuurmonument. De dichtstbijzijnde Natura 2000-gebieden in de omgeving zijn 'Groote Wielen' en 'Alde Feanen' die respectievelijk op ongeveer 5 en 10 km afstand van het plangebied liggen (figuur 1).

Behalve op een aantal algemene natuurwaarden, richt de bescherming van deze gebieden zich op een groot aantal habitattypen en soorten, waarvoor in het (ontwerp)besluit instandhoudingsdoelen zijn opgesteld (www.synbiosys.alterra.nl/natura2000).

Omdat de Natuurbeschermingswet 1998 bepaalt, dat van alle projecten en handelingen moeten worden getoetst of zij negatieve effecten kunnen hebben op Natura 2000-gebieden, is in hoofdstuk 4 de zogenaamde 'Voortoets' uitgevoerd (zie ook bijlage 1, §1.1).

3.1.2 Ecologische hoofdstructuur

Het plangebied maakt geen onderdeel uit van de (Provinciale) Ecologische Hoofdstructuur (PEHS, figuur 1). De meest nabijgelegen onderdelen van de PEHS in de omgeving van het plangebied zijn de Groote- en Kleine Wielen en de ecologische verbindingzone daartussen (www.fryslan.nl). Deze gebieden liggen op een afstand van ongeveer 5 km van het plangebied.

Gezien de relatief grote afstand en het gebruik van het tussenliggende gebied, ligt de PEHS buiten de invloedssfeer van de plannen en is de regelgeving omtrent de PEHS niet relevant voor onderhavige beoordeling.

3.1.3 Overige vormen van gebiedsbescherming

Behalve de hierboven beschreven wet- en regelgeving kunnen gebieden ook ten aanzien van natuurwaarden worden beschermd via andere regelgeving, bijvoorbeeld het Streekplan of verordeningen. Het plangebied en de directe omgeving zijn niet beschermd door deze overige vormen van gebiedsbescherming. Daarmee zijn deze overige vormen van gebiedsbescherming niet relevant voor onderhavige beoordeling.

3.2 Beschermde soorten

Het plangebied ligt in de bebouwde kom van Leeuwarden en bestaat voor het overgrote deel uit infrastructuur. Hierdoor is de ecologische waarde van het plangebied beperkt. Desondanks is het niet op voorhand uit te sluiten dat wettelijk beschermde soorten van het plangebied

gebruikmaken. Hieronder is per soortgroep besproken welke wettelijk beschermde soorten (mogelijk) in het plangebied of in de nabije omgeving van het plangebied voorkomen.

3.2.1 Planten

In het plangebied is weinig begroeiing aanwezig. De aanwezige begroeiing bestaat uit enkele korte bomenrijen langs de wegen, een aantal gazons en bosschages langs de Heliconweg. Ook zijn er enkele kleine ruderaal plaatsen in het gebied waar enige ruigte aanwezig is. De groenvoorzieningen worden relatief intensief beheerd en door afspoeling en uitlaatgassen is sprake van voedselrijke omstandigheden. Gelet op deze omstandigheden is het onwaarschijnlijk dat in het plangebied groeiplaatsen van wettelijk beschermde plantensoorten aanwezig zijn.

3.2.2 Ongewervelde diersoorten

In het plangebied ontbreken belangrijke ecologische randvoorwaarden, zoals geschikt voortplantingswater voor beschermde libellen of waardplanten voor beschermde dagvlinders. In combinatie met de meest actuele verspreidingsgegevens worden er daarom geen wettelijk beschermde ongewervelde dieren in het plangebied verwacht (De Bruyne 2004, Kalkman 2004, Timmermans *et al.* 2004, Bos *et al.* 2006, EIS *et al.* 2007, Bouwman *et al.* 2008, Koese *et al.* 2008, Koese & Cuppen 2009).

3.2.3 Vissen

In de ruime omgeving van het plangebied komen de middelzwaar beschermde Kleine modderkruiper en de zwaar beschermde Bittervoorn voor (Bos & Hoekema 2008, Bos & Biezenaar 2009, Brenninkmeijer *et al.* 2008). Het gaat voornamelijk om waarnemingen van deze soorten in het buitengebied van Leeuwarden. De sloot tussen de bebouwing aan de Ampèrestraat en de Toutenburgstraat is relatief recent aangelegd en heeft geen of slechts een beperkte verbinding met ander oppervlaktewater, zodat het onwaarschijnlijk is dat in deze sloot wettelijk beschermde vissen voorkomen. Het slootuiteinde langs de Fahrenheitweg is onderdeel van een bermsloot die door afspoeling van regenwater van de weg en het spoor niet zal voldoen aan de biotoopeisen van genoemde beschermde vissoorten. Om deze reden is ook hier de aanwezigheid van wettelijk beschermde vissen onwaarschijnlijk.

3.2.4 Amfibieën

Uit verspreidingsgegevens van amfibieën blijkt dat in de omgeving van het plangebied alleen waarnemingen bekend zijn van enkele licht beschermde soorten, zoals Bruine kikker, Meerkikker, Kleine watersalamander en Gewone pad (Biezenaar & Miedema 2011, Van Delft *et al.* 2011). Hoewel het plangebied door het stedelijke karakter weinig te bieden heeft voor amfibieën, kan niet worden uitgesloten dat enkele van de genoemde soorten in de sloten in het gebied of de bosschages langs de Heliconweg aanwezig zijn.

3.2.5 Reptielen

Uit verspreidingsgegevens van reptielen blijkt dat in de ruime omgeving van het plangebied geen reptielen zijn waargenomen (Biezenaar & Miedema 2011, Van Delft *et al.* 2011). In het plangebied is bovendien geen geschikt biotoop voor reptielen aanwezig. Er mag om deze redenen worden geconcludeerd, dat in het plangebied geen reptielen voorkomen.

3.2.6 Vogels

De mogelijkheden voor broedvogels zijn in het plangebied beperkt door de schaarse aanwezigheid van opgaande begroeiing en de verstoring die het verkeer veroorzaakt. Toch kan ervan worden uitgegaan dat in het plangebied of de directe omgeving daarvan jaarlijks enkele vogels van stad en park tot broeden komen, zoals Winterkoning, Heggenmus, Houtduif, Ekster en Merel. Tijdens het veldbezoek zijn in de bomen in het plangebied geen nesten van roofvogels aangetroffen, wel werd één eksternest waargenomen.

3.2.7 Vleermuizen

Alle in Nederland voorkomende vleermuissoorten zijn zwaar beschermd volgens de Flora- en faunawet en zijn vermeld in Bijlage IV van de Habitatrichtlijn. Voor deze soorten geldt sinds 26 augustus 2009, dat een ontheffing alleen op basis van het wettelijk belang 'Ruimtelijke ontwikkeling' niet meer wordt verleend. In veel gevallen moet daarom bij mogelijke conflicten met de Flora- en faunawet zoveel mogelijk maatregelen worden getroffen om negatieve effecten tegen te gaan. Om deze redenen wordt aan vleermuizen een aparte paragraaf besteed, de overige zoogdiersoorten komen in de volgende paragraaf aan bod.

Er zijn volgens de verspreidingsgegevens acht verschillende vleermuissoorten in de omgeving van het plangebied waargenomen (Vos 2007, www.zoogdieratlas.nl). Deze zijn: Watervleermuis, Meervleermuis, Gewone grootvleermuis, Gewone dwergvleermuis, Ruige dwergvleermuis, Laatvlieger, Tweekleurige vleermuis en Rosse vleermuis. Voor vleermuizen zijn drie onderdelen van het leefgebied te onderscheiden die van groot belang zijn voor de functionaliteit van het leefgebied. Deze zijn verblijfplaatsen, foerageergebieden en vliegroutes. Hieronder worden deze drie elementen besproken.

Verblijfplaatsen

In de zomerperiode hebben vleermuizen hun verblijfplaatsen voornamelijk in gebouwen en bomen. In de winter verblijven zij onder andere in gebouwen, bomen, bunkers en kelders. Tijdens het veldbezoek is beoordeeld, dat de bomen in het plangebied niet geschikt zijn voor verblijfplaatsen van vleermuizen. Deze bomen zijn jong, dun en bevatten geen zichtbare holtes (bijv. spechtenholten). Tevens is in de omgeving van de bomen sprake van lichtverstoring door straatlantaarns en verstoring door het verkeer.

Van de twee gebouwen in het plangebied is er één ongeschikt voor verblijfplaatsen van vleermuizen, omdat dit gebouw (waar de firma Fabory is gevestigd) grotendeels is opgebouwd met profielstaal. Daarnaast werden geen openingen aangetroffen langs boeiplaten en dergelijke, die vleermuizen toegang tot het gebouw kunnen verschaffen. Het andere gebouw heeft gedeeltelijk stenen muren met waarschijnlijk spouwmuur die toegankelijk zijn via stootvoegen (zie foto 2 en 3). Het is niet uit te sluiten dat hier verblijfplaatsen (kraam-, zomer- en/of baltsverblijven) van gebouwbewonende vleermuissoorten aanwezig zijn. De soorten die hier mogelijk geschikte verblijfplaatsen kunnen vinden, zijn Meervleermuis, Gewone dwergvleermuis, Ruige dwergvleermuis en Laatvlieger.

Foerageergebied

Het plangebied is mogelijk deels geschikt als foerageergebied voor soorten waarvan bekend is dat ze ook in stedelijke omgeving (met verlichting) jagen, zoals Gewone dwergvleermuis, Ruige dwergvleermuis en Laatvlieger.

Vliegroutes

Bij verplaatsingen tussen verblijfplaatsen en foerageergebied maken vleermuizen om zich te oriënteren meestal gebruik van vaste vliegroutes langs lijnvormige structuren, zoals lanen, boomsingels, (oevers van) sloten en straatpatronen. In het plangebied zijn, behalve de straten zelf, geen doorgaande lijnvormige elementen aanwezig waarlangs vliegroutes van vleermuizen aanwezig kunnen zijn. Omdat het plangebied 's avonds wordt verlicht door straatlantaarns, is het onwaarschijnlijk dat de straten een functie als vliegroute van vleermuizen vervullen.

3.2.8 Overige zoogdiersoorten

In de omgeving van het plangebied komen de middelzwaar beschermde Steenmarter en een aantal licht beschermde zoogdiersoorten voor, zoals Haas, Egel, mol en enkele (spits)muissoorten (Vos 2007, Biezenaar & Miedema 2011, www.zoogdieratlas.nl).

De middelzwaar beschermde Steenmarter heeft zich in de afgelopen decennia in Nederland uitgebreid en wordt geregeld binnen en nabij bebouwde gebieden aangetroffen. Het plangebied heeft weinig te bieden voor de Steenmarter, mogelijk met uitzondering van de bosschages langs de Heliconweg, die als onderdeel van het foerageergebied kunnen dienen.

Hoewel het plangebied door het stedelijke karakter slechts beperkt geschikt is als leefgebied voor de bovengenoemde licht beschermde zoogdiersoorten, is het mogelijk dat enkele van die soorten in het plangebied voorkomen.

3.3 Samenvattende tabel relevante natuurwaarden

Op basis van dit hoofdstuk is in tabel 1 op een rij gezet welke wettelijk beschermde natuurwaarden in de (ruime) omgeving van het plangebied en/of (mogelijk) in het plangebied voorkomen. Daarnaast is aangegeven of de betreffende natuurwaarden kunnen worden beïnvloed door de uitvoering van de beoogde herinrichting en daardoor relevant zijn voor het vervolg van de onderhavige beoordeling. Voor deze beschermde natuurwaarden (gebieden en soorten) wordt in het volgende hoofdstuk bepaald welke effecten zij (kunnen) ondervinden en wordt beoordeeld hoe dit zich verhoudt tot de ecologische wet- en regelgeving. De overige natuurwaarden komen (naar verwachting) niet voor in het plangebied en/of ondervinden geen negatieve invloed van de beoogde ingreep. Op deze natuurwaarden wordt in de rapportage niet meer teruggekomen.

Tabel 1. Overzicht van wettelijk beschermde natuurwaarden in en rond het plangebied. Van de natuurwaarden wordt aangegeven of zij aanwezig zijn in de (ruime) omgeving en/of in het plangebied, de status volgens de Rode Lijst, de relevante wet- en regelgeving en of de betreffende natuurwaarde relevant is voor onderhavige beoordeling. Aanwezigheid: + = aanwezig, - = afwezig, (+) = mogelijk aanwezig, maar niet vastgesteld, w = waarschijnlijk aanwezig, (f) = mogelijk foeragerend (v) = mogelijk vliegroute. Categorieën van de Rode Lijst: gevoelig (GE), kwetsbaar (KW), bedreigd (BE) en ernstig bedreigd (EB), +/- = afhankelijk van de soort. Beschermingsregime: Nb-wet = Natuurbeschermingswet 1998, Ffw = Flora- en faunawet, waarbij 1 = licht beschermd, 2 = middelzwaar beschermd en 3 = zwaar beschermd.

Natuurwaarde	Afstand tot plangebied			Beschermingsregime	Relevant voor onderhavige beoordeling
Beschermde gebieden					
Natura 2000-gebied	5 km			Nb-wet	Ja
(P)EHS	5 km			Nota Ruimte	Nee
Overige beschermde gebieden	>10 km			-	Nee
	Aanwezig in omgeving	Aanwezig in plangebied	Rode Lijst-status		
Beschermde soort(groep)en					
Planten (§3.2.1)	+	-	+/-	Ffw 1-2	Nee
Ongewervelde diersoorten (§3.2.2)	(+)	-	+/-	Ffw 1-3	Nee
Kleine modderkruiper	+	-	-	Ffw 2	Nee
Bittervoorn	+	-	KW	Ffw 3	Nee
Licht beschermde amfibieënsoorten (§3.2.4)	+	+	-	Ffw 1	Ja
Reptielen (§3.2.5)	-	-	-	Ffw 2-3	Nee
Vogels	+	+	+/-	Ffw	Ja
Vleermuizen	+	(+)	+/-	Ffw 3	Ja
Licht beschermde zoogdiersoorten (§3.2.8)	+	+	+/-	Ffw 1	Ja
Steenmarter	+	(f)	-	Ffw 2	Ja

Foto's 2 en 3. Het gebouw dat potentieel geschikt is voor verblijfplaatsen van vleermuizen. Foto 3 de stootvoegen die mogelijk toegang tot de spouw bieden.

4 Effectbepaling en beoordeling

Op basis van het overzicht van de beschermde natuurwaarden (hoofdstuk 3), worden in dit hoofdstuk de wettelijk beschermde gebieden en soorten besproken die mogelijk negatieve effecten ondervinden. Wettelijk beschermde natuurwaarden die in dit hoofdstuk niet worden genoemd, komen hoogstwaarschijnlijk niet voor in het plangebied en/of ondervinden geen negatieve effecten van de beoogde ingreep.

Het plan omvat de aanleg van de Westelijke Invalsweg fase 2, die grotendeels bestaat uit de reconstructie van de bestaande infrastructuur. Daarnaast worden twee gebouwen gesloopt, wordt begroeiing verwijderd en vinden werkzaamheden plaats aan sloten. Onderwerp van onderzoek is daarom of en in hoeverre daardoor habitatverlies voor wettelijk beschermde soorten optreedt. Tevens kunnen de werkzaamheden en het nieuwe gebruik van het plangebied leiden tot een verlies van kwaliteit van het beschikbare biotoop voor soorten met een beschermde status. Factoren die daarbij onder andere een rol kunnen spelen, zijn:

- Aantasting of verlies van leefgebied
- Verstoring tijdens de aanleg
- Verstoring als gevolg van nieuw gebruik

4.1 Beschermde gebieden

4.1.1 Natura 2000-gebieden: Voortoets

De eerste stap om te bepalen hoe een plan zich verhoudt tot de Natuurbeschermingswet is de Voortoets (zie bijlage 1, § 1.1). Hierin wordt bepaald of er een kans is op een (significant) negatief effect op de instandhoudingsdoelstellingen van Natura 2000-gebieden als gevolg van de beoogde ingreep.

Het plangebied ligt op enige afstand van de Natura 2000-gebieden Alde Feanen en Grootte Wielen. Deze gebieden zijn aangewezen voor een groot aantal habitattypen en soorten. De meeste van de aangewezen soorten zijn gebonden aan de biotopen die aanwezig zijn binnen het Natura 2000-gebied. Voor enkele aangewezen soorten geldt echter, dat zij ook gebruik maken van de omgeving van de Natura 2000-gebieden, zoals Bruine kiekendief, Purperreiger, enkele ganzensoorten en Meervleermuis. Door de externe werking van de Natuurbeschermingswet zijn de dieren die van een Natura 2000-gebied gebruikmaken volgens die wet ook daarbuiten beschermd. Het plangebied heeft, met uitzondering van Meervleermuis, voor deze mobiele soorten geen betekenis, zodat directe effecten van de aanleg van de weg op de genoemde Natura 2000-gebieden grotendeels zijn uitgesloten.

Eén van de gebouwen in het plangebied is geschikt voor verblijfplaatsen van Meervleermuis. Indien in dit gebouw een verblijfplaats van Meervleermuis aanwezig is, gaat deze verloren door de sloop en ontstaat er een conflict met de Natuurbeschermingswet. Op dit moment is het echter niet duidelijk of er daadwerkelijk een verblijfplaats van Meervleermuis aanwezig is. Daarom is aanvullend onderzoek noodzakelijk naar de aanwezigheid hiervan om te bepalen hoe de herinrichting zich verhoudt tot de Natuurbeschermingswet. Een dergelijk onderzoek dient uitgevoerd te worden in de periode van half mei tot en met juli.

Een indirect effect dat bij de aanleg van wegen mogelijk kan optreden, is een effect als gevolg van veranderde stikstofdepositie door een verandering van het aantal verkeersbewegingen. Van de twee dichtstbijzijnde Natura 2000-gebieden is alleen de Alde Feanen aangewezen voor een aantal stikstofgevoelige habitattypen. Dit Natura 2000-gebied ligt op 10 km afstand van het plangebied. Uit onderzoek naar de bijdrage van wegen aan stikstofdepositie blijkt dat het effect afneemt naarmate de afstand tot de weg groter wordt. Aangenomen wordt dat buiten een afstand van 1 km de achtergrondconcentratie overheerst (Rijkswaterstaat in Provincie Overijssel 2009). Bij berekeningen aan het verloop van emissies langs de A8 in het Oostzanerveld bleek de bijdrage in het open landschap op een afstand van 200 meter reeds verwaarloosbaar ten opzichte van de achtergrondwaarden (Boddeke *et al.* 2006 in Hille Ris Lambers *et al.* 2009). Hieruit blijkt dat de effectafstand van stikstofemissie langs wegen mogelijk varieert van 200 tot 1.000 m. Om deze reden kan worden geconcludeerd, dat er geen waarneembaar effect zal zijn op de stikstofdepositie in de Alde Feanen als gevolg van een verhoogde stikstofemissie door verkeer in het plangebied.

4.2 Beschermde soorten

4.2.1 Licht beschermde amfibieën- en zoogdiersoorten

Door de herinrichting gaat mogelijk voor enkele licht beschermde amfibieën- en zoogdiersoorten (tijdelijk) een deel van het leefgebied verloren. Voor de betreffende soorten is in de omgeving van het plangebied voldoende alternatief leefgebied aanwezig. Bovendien zal het plangebied na voltooiing van de herinrichting nog steeds geschikt zijn voor de betreffende soorten. Voor licht beschermde soorten geldt een vrijstelling van enkele verbodsbepalingen van de Flora- en faunawet bij projecten in het kader van ruimtelijke ontwikkeling. De herinrichting veroorzaakt om deze reden geen conflict met de Flora- en faunawet ten aanzien van licht beschermde amfibieën- en zoogdiersoorten.

4.2.2 Vogels

Bij werkzaamheden moet volgens de Flora- en faunawet rekening worden gehouden met het broedseizoen van vogels. De Flora- en faunawet kent geen standaardperiode voor het broedseizoen. Het gaat erom of er een broedgeval is dat verstoord kan worden. Verstoring van broedgevallen is niet toegestaan vanuit de Flora- en faunawet en hiervoor wordt in principe ook geen ontheffing verleend.

Er zijn verschillende mogelijkheden om overtreding van de Flora- en faunawet ten aanzien van broedende vogels te voorkomen. Werkzaamheden buiten het broedseizoen uitvoeren is een afdoende optie. Een alternatief is om versturende werkzaamheden voor aanvang van het broedseizoen te beginnen, zodat broedpogingen in het werkgebied achterwege blijven. Mochten er toch vogels tot broeden komen en worden verstoord door de werkzaamheden, dan ontstaat een conflict met de Flora- en faunawet en moeten de werkzaamheden worden gestaakt tot na de broedperiode. Dit kan worden voorkomen door geen geschikte plaatsen voor nesten te laten ontstaan tijdens de werkzaamheden, door bijvoorbeeld grondhopen en kap- en snoeihout niet dagenlang te laten liggen.

Buiten het broedseizoen vallen de meeste nestplaatsen niet onder de bescherming van de Flora- en faunawet. Maar een aantal vogelsoorten maakt gedurende het gehele jaar gebruik van de nestplaats of keert jaarlijks terug op dezelfde plaats. Hun nesten en de functionele leefomgeving daarvan worden daarom het gehele jaar beschermd. Vanaf 26 augustus 2009

geldt een aangepaste lijst van jaarrond beschermde nestplaatsen van vogels, die indicatief is en niet uitputtend. Nestplaatsen van soorten die op deze lijst staan, zijn niet aangetroffen in het plangebied en worden hier ook niet verwacht vanwege het huidige gebruik. Bovendien is het onwaarschijnlijk dat de functionele leefomgeving van jaarrond beschermde nestplaatsen van vogels in de omgeving van het plangebied door de herinrichting in het gevaar komt.

Geconcludeerd kan worden, dat de aanleg van de Westelijke Invalsweg fase 2 geen conflict veroorzaakt met de Flora- en faunawet ten aanzien van vogels, mits verstoring van nesten en broedende vogels wordt voorkomen.

4.2.3 Vleermuizen

Verblijfplaatsen

In hoofdstuk 3 werd geconcludeerd dat de aanwezigheid van verblijfplaatsen van vleermuizen in één van de gebouwen in het plangebied niet op voorhand is uit te sluiten. Indien er verblijfplaatsen van vleermuizen aanwezig zijn, gaan deze bij de sloop van dit gebouw verloren. In dat geval wordt in strijd gehandeld met enkele verbodsbepalingen van de Flora- en faunawet en zijn vervolgstappen noodzakelijk volgens deze wet. Omdat op dit moment niet duidelijk is of er daadwerkelijk verblijfplaatsen van vleermuizen in het gebouw aanwezig zijn, is hiernaar aanvullend onderzoek nodig om te bepalen hoe de ingreep zich verhoudt tot de Flora- en faunawet ten aanzien van vleermuizen.

Foerageergebied

Het plangebied kan in principe dienst doen als foerageergebied voor enkele vleermuissoorten, zoals Gewone dwergvleermuis en Laatvlieger. Door de herinrichting van het plangebied worden hierin geen noemenswaardige veranderingen verwacht. Voor de betreffende soorten is bovendien voldoende alternatief foerageergebied in de omgeving aanwezig. Om deze redenen mag worden geconcludeerd, dat de functionaliteit van de in de omgeving aanwezige verblijfplaatsen van vleermuizen ten aanzien van foerageergebied blijft gewaarborgd. Ten aanzien van dit aspect veroorzaakt de aanleg van de weg geen conflict met de Flora- en faunawet.

4.2.4 Steenmarter

Mogelijk maakt een deel van het plangebied onderdeel uit van het foerageergebied van de middelzwaar beschermde Steenmarter. Door de beoogde ingreep wordt daardoor mogelijk een deel van het foerageergebied van Steenmarter aangetast. Er is echter voldoende alternatief foerageergebied in de omgeving aanwezig, zodat de functionaliteit van de in de omgeving mogelijk aanwezige verblijfplaatsen van deze soort gewaarborgd blijft. Om deze redenen veroorzaakt de beoogde herinrichting geen conflict met de Flora- en faunawet ten aanzien van Steenmarter.

4.3 Samenvattende tabel ecologische beoordeling

De effectbepaling en beoordeling die in dit hoofdstuk is beschreven, is in tabel 2 samengevat. In de tabel is per relevante natuurwaarde weergegeven of deze negatieve effecten ondervindt en of er een conflict is met de betreffende ecologische wet- en regelgeving. Tevens is aangegeven of en welke vervolgstappen noodzakelijk zijn.

Tabel 2. Overzicht van de effectbepaling van de beoogde ingreep op de relevante wettelijk beschermde natuurwaarden en de beoordeling in het kader van de betreffende ecologische wet- en regelgeving. Daarnaast is weergegeven of en welke vervolgstappen noodzakelijk zijn.

Wettelijk beschermde natuurwaarden	Negatieve effecten	Conflict wet- en regelgeving	Vervolgstappen
Beschermde gebieden Natura 2000-gebied	Mogelijk	Mogelijk	Aanvullend onderzoek Meervleermuis (§ 4.1.1)
Beschermde soorten Licht beschermde amfibieën- en zoogdiersoorten	Ja	Nee	Nee
Vogels	Mogelijk	Mogelijk	Uitvoering volgens voorwaarden (§ 4.2.2)
Vleermuizen	Mogelijk	Mogelijk	Aanvullend onderzoek (§ 4.2.3)
Steenmarter	Mogelijk	Nee	Nee

5 Conclusies

In dit hoofdstuk zijn de conclusies ten aanzien van relevante beschermde gebieden en soorten uit het vorige hoofdstuk nog eens op een rij gezet en is aangegeven hoe de herinrichting zich verhoudt tot de vigerende ecologische wet- en regelgeving.

5.1 Conclusies m.b.t. beschermde gebieden

Om te bepalen hoe de aanleg van de Westelijke Invalsweg fase 2 zich verhoudt tot de Natuurbeschermingswet is aanvullend onderzoek nodig naar verblijfplaatsen van Meervleermuis in één van de gebouwen in het plangebied (§ 4.1.1).

De beoogde ingreep veroorzaakt geen conflicten met de overige ecologische wet- en regelgeving ten aanzien van gebiedsbescherming (Ecologische Hoofdstructuur en overige vormen van gebiedsbescherming ten aanzien van natuurwaarden).

5.2 Conclusies m.b.t. beschermde soorten

Om te bepalen hoe de aanleg van de weg zich verhoudt tot de Flora- en faunawet is aanvullend onderzoek noodzakelijk naar de aanwezigheid van verblijfplaatsen van vleermuizen in één van de gebouwen in het plangebied (§ 4.2.3).

De aanleg van de Westelijke Invalsweg fase 2 veroorzaakt geen conflict met de Flora- en faunawet ten aanzien van overige beschermde soorten, mits wordt voldaan aan de voorwaarden dat broedende vogels en hun nesten niet worden verstoord. In § 4.2.2 is uitgelegd hoe aan deze voorwaarde kan worden voldaan.

5.3 Vervolgonderzoek vleermuizen

Vooruitlopend op de uitkomst van het vleermuisonderzoek kan worden gesteld, dat de kans op een onoverkomelijk bezwaar vanuit de ecologische wet- en regelgeving zeer klein wordt geschat. Op basis daarvan kan de procedure voor de wijziging van het bestemmingsplan worden voortgezet. Voorafgaand aan de daadwerkelijke uitvoering van de plannen moet aan de hand van de resultaten van het vleermuisonderzoek worden bepaald of en welke vervolgstappen nodig zijn om conflicten met de ecologische wet- en regelgeving te ondervangen.

6 Literatuur

- Biezenaar, P. & H. Miedema 2011. Ecologische basiskaart gemeente Leeuwarden. A&W-rapport 1466. Altenburg & Wymenga ecologisch onderzoek bv, Feanwâlden.
- Bos, D. & F. Hoekema 2008. Ecologische toetsing van het (ontwerp) tracé van de rijksweg 31, Haak om Leeuwarden. A&W-rapport 1251. Altenburg & Wymenga ecologisch onderzoek, Feanwâlden.
- Bos, D. & P. Biezenaar 2009. Actualisatie ecologische beoordeling aanleg Overijsselseweg te Leeuwarden. A&W-rapport 1294. Altenburg & Wymenga bv. Feanwâlden.
- Bos, F., M. Bosveld, D. Groenendijk, C. van Swaay, I. Wynhof, De Vlinderstichting, 2006. De dagvlinders van Nederland, verspreiding en bescherming (Lepidoptera: Hesperioidea. Papilionoidea. Nederlandse Fauna 7. Leiden. Nationaal Natuurhistorisch Museum Naturalis, KNNV Uitgeverij & European Invertebrate Survey Nederland.
- Bouwman, J.H., V.J. Kalkman, G. Abbingh, E.P. de Boer, R.P.G. Geraeds, D. Groenendijk, R. Ketelaar, R. Manger & T. Termaat 2008. Een actualisatie van de verspreiding van de Nederlandse libellen. Brachytron, jaargang 11(2), augustus 2008. Nederlandse Vereniging voor Libellenstudie, Heteren.
- Brenninkmeijer, A., R.M.G. van der Hut & M. Koopmans 2008. Verspreiding van beschermde vissoorten in Fryslân. A&W-rapport 1029. Altenburg & Wymenga ecologisch onderzoek, Veenwouden.
- Bruyne, R. de 2004. Nauwe korfslak *Vertigo angustior* Jeffreys 1830, gebaseerd op gegevens tot het jaar 2002. EIS Nederland, www.naturalis.nl/eis.
- Delft, J. van, A. de Bruin & P. Frigge 2011. Waarnemingenoverzicht 2010. RAVON 42, jaargang 13 nummer 4; 105-119. RAVON, Nijmegen.
- Hille Ris Lambers, I., F. Brekelmans, R. Lensink & G.F.J. Smit 2008. Bestaand gebruik van rijksinfrastructuur en Natura 2000-gebieden. Verkenning van effecten van rijkswegen, spoorwegen en rijkskanalen als gevolg van bestaand gebruik, beheer en onderhoud en autonome ontwikkeling. Rapport 07-124 Bureau Waardenburg bv, Culemborg.
- Kalkman, V.J. 2004. Zeggekorfslak *Vertigo moulinsiana* (Dupuy, 1849). – EIS - Nederland, www.naturalis.nl/eis
- Koese, B., E.P. de Boer, J.C.M. Cuppen, J. Schut & J. Tienstra 2008. De Gestreepte waterroofkever in Zuidoost-Friesland: inhaalslag 2008. EIS-Nederland, Leiden.
- Koese, B. & J.C.M. Cuppen, 2009. De Gestreepte waterroofkever *Graphoderus bilineatus* in Zuid-Friesland: verspreidingsonderzoek 2009. EIS-Nederland, Leiden.
- Provincie Overijssel 2009. Werkdocument Natura 2000 De Wieden & De Weerribben 2009-2015. Versie 12 augustus 2009. Zwolle.
- Timmermans, G., R. Lipmann, M. Melchers & H. Holsteijn 2004. De Gewone rivierkreeft *Astacus astacus* (Linnaeus, 1758). – EIS - Nederland, www.naturalis.nl/eis.
- Vos, S. (redactie) 2007. Werkatlas Zoogdieren in Fryslân – verspreiding 1990-2006. Provincie Fryslân, Leeuwarden.
- Vries, E.W. de 2008. Ecologische beoordeling van aanleg Westelijke Invalsweg te Leeuwarden. A&W-rapport 1081. Altenburg & Wymenga ecologisch onderzoek, Feanwâlden.

Geraadpleegde websites

www.fryslan.nl

www.synbiosys.alterra.nl/natura2000

www.zoogdieratlas.nl

Bijlage 1 Relevante wet- en regelgeving

Alle ruimtelijke ingrepen in Nederland dienen aan de ecologische wet- en regelgeving te worden getoetst. Deze is in dit hoofdstuk kort samengevat. Voor een precieze weergave van juridisch relevante teksten raadplege men de oorspronkelijke uitgaven van de wetteksten. De wettelijke bescherming van natuurwaarden valt in grote lijnen uiteen in twee delen: gebiedsbescherming (paragraaf 1) en soortbescherming (paragraaf 2).

1. GEBIEDSBESCHERMING

Gebiedsbescherming in Nederland is geregeld via de Natuurbeschermingswet (Natura 2000-gebieden en Beschermd Natuurmonumenten) en via regelgeving omtrent de Ecologische Hoofdstructuur en ruimtelijke ordening (bestemmingsplannen).

1.1 Natuurbeschermingswet en Natura 2000

Natura 2000

Natura 2000 is een netwerk van beschermde gebieden in de Europese Unie, dat wordt opgebouwd ter behoud en herstel van biodiversiteit. De Nederlandse Natura 2000-gebieden vormen een essentiële schakel in de internationale vliegroute van vele soorten trekvogels. Een aantal natuurgebieden is van bijzonder internationaal belang, zoals de Waddenzee, de duinen en de laagveenmoerassen. Voor een aantal planten- en diersoorten, die meer of minder onder druk staan, zoals de Noordse woelmuis, de Grote vuurvlinder en de Groenknolorchis heeft Nederland ook een grote internationale verantwoordelijkheid. Met de Nederlandse bijdrage aan Natura 2000 wordt voorkomen dat de natuur in Europa verder achteruitgaat. Om dit Natura 2000-netwerk in Nederland adequaat in stand te houden, te herstellen en te beschermen is het nodig om hieraan een wettelijk regime te verbinden: de Natuurbeschermingswet 1998.

Natuurbeschermingswet

De Natuurbeschermingswet 1998 is op 1 oktober 2005 in werking getreden. Daarmee verankerde Nederland de gebiedsbescherming van de Europese Vogelrichtlijn en Habitatrichtlijn in nationale wetgeving. De Natura 2000-gebieden die in het kader van deze richtlijnen zijn vastgesteld, worden ook wel Vogelrichtlijn- c.q. Habitatrichtlijngebieden of Speciale beschermingszones genoemd. Handelingen die deze gebieden schaden zijn verboden, tenzij de Provincie vergunning verleent. Habitatrichtlijngebieden zijn aangewezen vanwege bijzondere habitattypen en soorten. Vogelrichtlijngebieden zijn aangewezen ter bescherming van leefgebieden van bedreigde vogels en trekvogels. De soorten en habitattypen waarvoor een gebied is aangewezen, worden de 'kwalificerende waarden' genoemd.

De Natuurbeschermingswet 1998 schrijft voor dat er voor ieder Natura 2000-gebied een aanwijzingsbesluit moet worden opgesteld waarin heldere instandhoudingsdoelen zijn vastgelegd. Op dit moment is nog bij veel Natura 2000-gebieden sprake van een ontwerp-aanwijzingsbesluit. Op basis daarvan worden de komende jaren beheerplannen ontwikkeld. Daarin is vastgelegd hoe habitattypen en soorten in een Natura 2000-gebied beschermd worden en welke activiteiten in en om de Natura 2000-gebieden zijn toegestaan. Voor een aantal Natura 2000-gebieden is het beheerplan gereed en is het ontwerpbesluit omgezet in een aanwijzingsbesluit.

Beschermde Natuurmonumenten

Onder de huidige Natuurbeschermingswet is het onderscheid tussen Staatsnatuurmonumenten en Beschermde Natuurmonumenten vervallen. Beide vallen onder de noemer Beschermde Natuurmonumenten. Als Beschermde Natuurmonumenten binnen Natura 2000-gebieden liggen, worden de natuurwaarden en het natuurschoon waarvoor deze gebieden onder de oude wet zijn aangewezen, opgenomen in de instandhoudingsdoelstellingen van het betreffende Natura 2000-gebied. Het oude beschermingsregime treedt terug. Handelingen in of rondom Beschermde Natuurmonumenten die buiten de Natura 2000-gebieden liggen, zijn verboden als ze schadelijk kunnen zijn voor het natuurschoon, voor de natuurwetenschappelijke betekenis of voor dieren en planten in dat gebied, of als ze het Beschermde Natuurmonument ontsieren. Dit geldt echter niet als de minister van EL&I of de provincie een vergunning heeft verleend.

Externe werking

De kwaliteit van Natura 2000-gebieden is mede afhankelijk van de ruime omgeving. Als een activiteit die buiten een beschermd gebied plaats zal vinden, negatieve gevolgen kan hebben voor een Natura 2000-gebied, moet deze beoordeeld worden. Locale en regionale overheden mogen in bestemmingsplannen geen ontwikkelingen mogelijk maken die in potentie een bedreiging voor Natura 2000-gebieden inhouden. Dit geldt voor nieuwe ontwikkelingen maar in beginsel ook voor bestaand gebruik.

Activiteiten op korte afstand van een Natura 2000-gebied kunnen kwalificerende soorten in het Natura 2000-gebied verstoren of verontrusten. Ook activiteiten op grotere afstand van een Natura 2000-gebied kunnen gevolgen hebben voor Natura 2000-gebieden, zoals hydrologische effecten (bijvoorbeeld als gevolg van grote grondwateronttrekkingen) en een toename van vliegverkeer. Verstoring treedt ook op wanneer kwalificerende soorten vanuit het Natura 2000-gebied gebruik maken van de omgeving en dat gebruik door ruimtelijke ontwikkelingen minder mogelijk wordt. Een dergelijke situatie kan zich voordoen bij een soort als de Wespendif, die binnen een straal van zeven kilometer rond zijn nest foerageergebieden bezoekt. Als een Natura 2000-gebied is aangewezen als broedgebied voor deze soort, zijn hiermee ook zijn foerageergebieden rond het Natura 2000-gebied beschermd. De bescherming van Natura 2000-gebieden is dus ook buiten de gebiedsgrenzen van kracht. Dit wordt aangeduid met de term externe werking.

Toetsing volgens de Natuurbeschermingswet

Als er nieuwe activiteiten in of nabij een Natura 2000-gebied plaatsvinden, moet oriënterend onderzoek uitwijzen of er een kans is dat deze significant negatieve effecten op de instandhoudingsdoelen van de Natura 2000-gebieden hebben. Deze oriëntatie is de Voortoets. Er zijn drie uitkomsten daarvan mogelijk (ministerie van EL&I 2005):

- 1 Er is zeker geen negatief effect. Dit betekent dat er geen vergunning op grond van de Natuurbeschermingswet 1998 nodig is.
- 2 Er is wel een mogelijk negatief effect, maar dit is zeker geen significant negatief effect. Dit betekent dat een vergunning moet worden aangevraagd die vergezeld moet gaan van de zogenaamde Verslechterings- en verstoringstoets.

- 3 Er is een kans op een significant negatief effect. Dan moet een vergunningsprocedure worden gevolgd die vergezeld moet gaan van een Passende beoordeling. Hiervoor is onderzoek nodig op basis van de beste wetenschappelijke kennis ter zake. Als op grond hiervan wederom blijkt dat niet valt uit te sluiten dat het plan significante gevolgen heeft voor het gebied, kan de provincie slechts een vergunning verlenen als voldaan wordt aan de zogenaamde 'ADC-criteria'. Dat wil zeggen dat er geen alternatieven (A) voor het plan zijn, er een dwingende reden van groot openbaar belang (D) met het plan is gemoeid en vóór de ingreep compensatie van natuurwaarden (C) is gerealiseerd.

In een korte natuurtoets of quickscan is meestal de Voortoets opgenomen in de teksten over gebiedsbescherming. Een Verslechterings- en verstoringstoets of een Passende beoordeling valt buiten de reikwijdte van een quickscan.

1.2 Overige vormen van gebiedsbescherming

De Ecologische hoofdstructuur (EHS) is onderdeel van het rijksbeleid voor een netwerk van natuurgebieden door Nederland. De provincies zijn verantwoordelijk voor de invulling van de EHS in een provinciale EHS (PEHS). Waar de grenzen nog globaal zijn vastgesteld, moeten onomkeerbare ingrepen voorkomen worden. Na vaststelling van de exacte grenzen zijn ruimtelijke ingrepen binnen de EHS niet toegestaan, indien deze leiden tot aantasting van de wezenlijke waarden van het gebied. In uitzonderingsgevallen kan de provincie de natuurwaarden en functies van het EHS-gebied laten wijken voor andere functies van groot maatschappelijk belang. De initiatiefnemer dient deze belangen en mogelijke alternatieven uitgebreid te motiveren. Daarnaast dienen compenserende dan wel mitigerende maatregelen te worden uitgevoerd (ministerie van EL&I 2003).

Op provinciaal niveau kan regelgeving zijn ontwikkeld om in weidegebieden mogelijkheden te creëren voor een extra bescherming van foeragerende watervogels tijdens de winter en weidevogels. Zo kunnen gebieden zijn aangewezen als ganzenfoerageergebied en/of weidevogelgebied. De bescherming van de overige natuurgebieden is veelal geregeld in bestemmingsplannen die zijn opgesteld krachtens de Wet op de Ruimtelijke Ordening.

2. SOORTBESCHERMING

2.1 Flora- en faunawet

In de Flora- en faunawet is de bescherming geregeld van soorten die in die wet zijn genoemd. Deze soorten zijn ingedeeld in beschermingscategorieën (Besluit vrijstelling beschermde dieren en plantensoorten). Daarnaast geldt voor alle in het wild levende dieren en planten en hun directe leefomgeving de 'zorgplicht'. Vanaf 26 augustus 2009 geldt een gewijzigde aanpak betreffende de beoordeling van ontheffingsaanvragen.

Zorgplicht

De zorgplicht houdt in dat iedereen dient te voorkomen dat zijn handelen nadelige gevolgen voor flora en fauna heeft. Als dat niet mogelijk is, dienen die gevolgen zoveel mogelijk beperkt of ongedaan gemaakt te worden (artikel 2). De zorgplicht geldt altijd, zowel voor beschermde als onbeschermde soorten. Bij overtreding zijn er overigens geen sancties.

Beschermde soorten

In de Flora- en faunawet heeft de overheid van nature in Nederland voorkomende planten- en diersoorten aangewezen die beschermd moeten worden. Ook de beschermde soorten onder de Europese richtlijnen (Habitatrichtlijn en Vogelrichtlijn) zijn hierin opgenomen. De bescherming houdt in dat het verboden is om beschermde, inheemse planten te beschadigen (artikel 8). Het is ook verboden om beschermde, inheemse dieren te doden, verontrusten, dan wel hun nesten, holen of andere voortplantings- of vaste rust- of verblijfplaatsen te beschadigen, te vernielen, uit te halen of te verstoren (artikelen 9 tot en met 12).

Zorgvuldig handelen

'Zorgvuldig handelen' (artikelen 2b, 2c, 2d en 16c AMvB) gaat verder dan het voldoen aan de zorgplicht. Dit begrip is gekoppeld aan de beschermde soorten waarvoor ontheffing kan worden aangevraagd. Niet-zorgvuldig handelen is strafbaar. Zorgvuldig handelen vereist altijd een inspanning om te overzien wat de beoogde ingreep teweeg zal brengen. Een initiatiefnemer moet bijvoorbeeld altijd vooraf inventariseren welke beschermde, niet-vrijgestelde soorten aanwezig zijn in een gebied waar een ingreep is gepland. Ook moet hij in redelijkheid alles doen of laten om te voorkomen, of zoveel mogelijk te beperken, dat de artikelen 8-12 van de Flora- en faunawet worden overtreden. De eerste stap daartoe is een goede planning, bijvoorbeeld om verstoring van dieren in de voortplantingstijd te voorkomen.

Beschermingsregimes

In 2005 is een aantal wijzigingen van Algemene Maatregelen van Bestuur (AMvB) bij de Flora- en faunawet in werking getreden. Hierdoor is het beschermingsregime van inheemse beschermde planten en dieren vastgelegd. Er zijn vier beschermingscategorieën, namelijk voor de soorten in tabel 1, 2 en 3 en de vogels. De indeling van de soorten is bepaald door de zeldzaamheid of de mate van bedreiging van soorten in Nederland, waarbij ook de aangewezen onder de Habitatrichtlijn zijn ingepast. Het gaat om de volgende beschermingscategorieën en de beoordeling voor projecten in het kader van ruimtelijke ontwikkeling:

- 1 Licht beschermde soorten van tabel 1. Voor deze soorten geldt een algehele vrijstelling.
- 2 Middelzwaar beschermde soorten van tabel 2. Dit zijn soorten waarvoor bij ruimtelijke ontwikkeling vrijstelling mogelijk is, mits aantoonbaar wordt gewerkt conform een door EL&I goedgekeurde gedragscode.
- 3 Zwaar beschermde soorten van tabel 3. Bij verstoring daarvan kan een ontheffing nodig zijn.
- 4 Vogels.

Een ontheffing is een toestemming om in een bepaald geval af te kunnen wijken van een of meer verbodsbepalingen, zoals deze zijn vastgelegd in de artikelen 8 t/m 13 van de Flora- en faunawet.

1. Tabel 1: licht beschermde soorten

Deze tabel bevat licht beschermde, algemeen voorkomende planten- en diersoorten, zoals Zwanenbloem, Bruine kikker, Bosmuis, Bunzing en Egel. De wetgever gaat ervan uit dat verlening van vrijstelling voor deze soorten geen afbreuk doet aan hun huidige, gunstige staat van instandhouding. Bij ruimtelijke ontwikkeling hoeft voor de verstoring van deze soorten geen ontheffing te worden aangevraagd. Uiteraard geldt wél de zorgplicht (zie hiervoor).

2. Tabel 2: middelzwaar beschermde soorten

De tweede categorie betreft middelzwaar beschermde soorten. Hieronder is beschreven hoe met verstoring van deze soorten moet worden omgegaan bij gebruik van een gedragscode en zonder het gebruik daarvan.

Wanneer de beoogde werkzaamheden worden uitgevoerd volgens een gedragscode, hoeft voor de verstoring van soorten van tabel 2 geen ontheffing te worden aangevraagd. De gedragscode vermeldt hoe bij het uitvoeren van de werkzaamheden schade aan planten en dieren en hun verblijfplaatsen kan worden voorkomen of zoveel mogelijk wordt beperkt. De gedragscode die voor vrijstelling is vereist, moet goedgekeurd zijn door EL&I en van toepassing zijn op de beoogde activiteit. Op de site van EL&I zijn alle goedgekeurde gedragscodes beschikbaar die door verscheidene brancheorganisaties zijn opgesteld. Er moet aantoonbaar volgens de gedragscode worden gewerkt om te voldoen aan de bewijslast. Dit betekent dat de werkprocessen gedocumenteerd moeten worden.

Als er geen gedragscode wordt gebruikt bij de uitvoering van de beoogde werkzaamheden, moet bij overtreding van de artikelen 8-12 een ontheffing worden aangevraagd. De toetsing die dan plaatsvindt, betreft een 'lichte toets'. Hierbij wordt getoetst of de activiteiten de gunstige staat van instandhouding van een soort in gevaar brengen. Deze toets vereist dat er inzicht moet zijn in de betekenis van het plangebied als leefgebied voor de soort in relatie tot de omliggende populaties. Als dat inzicht niet bestaat, dient daar onderzoek naar plaats te vinden (omgevingscheck). Dat kan betekenen dat ook onderzoek buiten het plangebied nodig is. De aanvraag wordt beoordeeld aan de hand van de volgende criteria:

- In welke mate wordt de functionaliteit van de vaste voortplantings-, rust- en/of verblijfplaats aangetast door uw activiteiten?
- Komt de gunstige staat van instandhouding niet in gevaar?

Indien kan worden aangetoond dat de functionaliteit van de voortplantings- en/of vaste rust- en verblijfplaatsen van een soort wordt gegarandeerd, hoeft er bij een ruimtelijke ontwikkeling geen ontheffing te worden aangevraagd ten aanzien van soorten uit tabel 2. Dat betekent vrijwel altijd dat, aantoonbaar opgenomen in de plannen, voldoende mitigerende en/of compenserende maatregelen worden uitgevoerd. Is die garantie niet te geven (bijvoorbeeld doordat de mitigerende maatregelen mogelijk niet afdoende zijn), dan moet alsnog via een ontheffingsaanvraag aan EL&I worden gevraagd om te bepalen of een ontheffing nodig is.

3. Tabel 3: zwaar beschermde soorten

Dit betreft zwaar beschermde soorten. Deze tabel bevat de soorten die zijn vermeld in Bijlage 1 Besluit vrijstelling beschermde dier- en plantensoorten en de soorten die zijn vermeld in Bijlage IV van de Habitatrichtlijn. Wanneer ten aanzien van een of meer soorten uit Bijlage 1 of Bijlage IV verbodsbepalingen worden overtreden door een ruimtelijke ontwikkeling, kan een ontheffingsaanvraag nodig zijn, die wordt getoetst aan de volgende criteria:

- In welke mate wordt de functionaliteit van de vaste voortplantings-, rust- en/of verblijfplaats aangetast door de activiteiten?
- Komt de gunstige staat van instandhouding niet in gevaar?
- Is er een wettelijk belang?

- Is er een andere bevredigende oplossing?
- Voor een ontheffing moet aan alle criteria zijn voldaan.

Voor de Bijlage 1-soorten van tabel 3 kan ontheffing worden aangevraagd op grond van de belangen die in het Besluit vrijstelling beschermde dier- en plantensoorten zijn genoemd. Bij een ruimtelijke ingreep kan het om de volgende belangen gaan:

- Bescherming van flora en fauna.
- Volksgezondheid of openbare veiligheid.
- Dwingende reden van openbaar belang, met inbegrip van redenen van sociale of economische aard, en voor milieu, wezenlijk gunstige effecten.
- Uitvoering van werkzaamheden in het kader van ruimtelijke inrichting of ontwikkeling.

Voor de Bijlage IV-soorten van tabel 3 geldt dat er alleen vrijstelling mogelijk is op grond van de wettelijke belangen die in de Habitatrichtlijn zijn genoemd. Deze zijn:

- Bescherming van flora en fauna.
- Volksgezondheid of openbare veiligheid.
- Dwingende reden van openbaar belang, met inbegrip van redenen van sociale of economische aard, en voor milieu, wezenlijk gunstige effecten.

Het belang van een ruimtelijke ontwikkeling geldt voor deze soorten dus niet.

Indien kan worden aangetoond dat de functionaliteit van de voortplantings- en/of vaste rust- en verblijfplaatsen van een soort wordt gegarandeerd, hoeft er bij een ruimtelijke ontwikkeling geen ontheffing te worden aangevraagd ten aanzien van soorten uit tabel 3. Dat betekent vrijwel altijd dat, aantoonbaar opgenomen in de plannen, voldoende mitigerende en/of compenserende maatregelen worden uitgevoerd. Is die garantie niet te geven (bijvoorbeeld doordat de mitigerende maatregelen mogelijk niet afdoende zijn), dan moet alsnog via een ontheffingsaanvraag aan EL&I worden gevraagd om te bepalen of een ontheffing nodig is.

4. Vogels

Tijdens werkzaamheden moet rekening worden gehouden met de broedperiode van vogels. De Flora- en faunawet kent geen standaardperiode voor het broedseizoen, maar van veel vogelsoorten is bekend dat de broedperiode ligt tussen half maart en half juli. Het is voor de wet van belang of broedgevallen aanwezig zijn die door de werkzaamheden kunnen worden verstoord. De meeste soorten zijn elk broedseizoen in staat om een nieuw nest te maken. Deze vogelnesten voor eenmalig gebruik vallen alleen tijdens de broedperiode onder bescherming van artikel 11 van de Flora- en faunawet. Voor versturende werkzaamheden buiten de broedperiode is dus geen ontheffing nodig. Er is evenmin ontheffing nodig voor het nemen van maatregelen vooraf aan de broedperiode, die de vestiging van vogels voorkomen. Ontstaan er binnen of nabij het plangebied toch nesten die kunnen worden verstoord, dan dienen de werkzaamheden te worden gestaakt tot na de broedperiode.

Verblijfplaatsen van vogels die hun verblijfplaats het gehele jaar gebruiken, zijn jaarrond beschermd. Er is in augustus 2009 door EL&I een indicatieve lijst gepubliceerd van jaarrond beschermde vogelnesten, waarin vijf categorieën zijn te onderscheiden. Daarin zijn bijvoorbeeld Gierzwaluw, Kerkuil, Ransuil, Roek en Sperwer opgenomen. Eén van de categorieën betreft soorten die geen jaarrond beschermde verblijfplaats hebben, maar wel

vaak terugkeren naar de locatie waar zij het vorige jaar gebroed hebben. Dat geldt bijvoorbeeld voor zwaluw- en spechtsoorten.

Indien kan worden aangetoond dat de functionaliteit van de voortplantings- en/of vaste rust- en verblijfplaatsen van de vogelsoorten op bovengenoemde lijst wordt gegarandeerd, hoeft er bij een verstoring geen ontheffing te worden aangevraagd. Dat betekent vrijwel altijd dat er een omgevingscheck van belang is om te kunnen bepalen of nabij het plangebied voldoende leefruimte beschikbaar is. Een deskundige bepaalt dan of er voldoende gelegenheid is voor de soort om zelfstandig een vervangend nest te vinden in de omgeving. Is dit niet het geval, dan moet, voor zover mogelijk, een alternatief nest worden geboden. Is dat ook niet mogelijk, dan moet ontheffing worden aangevraagd.

Voor vogels geldt dat alleen ontheffing kan worden verkregen op grond van een wettelijk belang uit de Vogelrichtlijn. Deze belangen zijn:

- Bescherming van flora en fauna.
- Veiligheid van het luchtverkeer.
- Volksgezondheid of openbare veiligheid.

Het belang van een ruimtelijke ontwikkeling geldt voor deze soorten dus niet.

2.2 Rode Lijsten

Nederland heeft voor een aantal bedreigde en kwetsbare planten- en diergroepen Rode Lijsten samengesteld. De doelstelling van de Rode Lijst is het bieden van duurzame bescherming aan een soort en zijn leefgebied. De Rode Lijst bestaat uit Nederlandse soorten die vanwege hun aantalsverloop of kwetsbaarheid speciale aandacht nodig hebben om hun voorkomen in ons land veilig te stellen. Hoewel de Rode Lijsten officieel door het ministerie van EL&I zijn vastgesteld, hebben ze geen juridische status. Wel verwacht het ministerie van EL&I van de verschillende overheden en terreinbeherende organisaties dat zij bij beleid en beheer rekening houden met de Rode Lijsten. Een aantal Rode-Lijstsoorten is ondergebracht in de Flora- en faunawet. Op 26 augustus 2009 zijn wijzigingen uitgevoerd in de soortenlijsten van de Rode Lijst.

3. ECOLOGISCHE BEOORDELING

Bij een ecologische beoordeling dient onderzocht te worden of de beoogde plannen een bedreiging vormen voor beschermde (natuur)gebieden in de regio en/of beschermde soorten.

Gebiedsbescherming

Ten aanzien van gebiedsbescherming komen de volgende vragen aan de orde:

- 1 Liggen er beschermde (natuur)gebieden in het plangebied of nabije omgeving?
- 2 Heeft de activiteit mogelijk (significant) negatieve gevolgen voor de beschermde gebieden?
- 3 Zijn die gevolgen te voorkomen?
- 4 Welke consequenties heeft dat voor de plannen (conclusies)?

Binnen de Natuurbeschermingswet vormen de eerste drie vragen de zogenaamde 'Voortoets'.

Er wordt gebruik gemaakt van websites van EL&I en de provincie om te bepalen waar de grenzen liggen van beschermde gebieden. Op de website van EL&I zijn de gegevens

beschikbaar van alle Natura 2000-gebieden, zoals het (ontwerp)aanwijzingsbesluit met de instandhoudingsdoelen en begrenzing.

Soortbescherming

Ten aanzien van soortbescherming komen de volgende vragen aan de orde:

- 1 Komen in het plangebied beschermde en kritische soorten en vegetaties voor?
- 2 Zo ja, worden deze bij realisatie van het plan geschaad en kan dat voorkomen worden?
- 3 Zijn er vanuit de wet- en regelgeving bezwaren tegen de plannen?

Relevante soorten en vegetaties

Voor de eerste stap zijn overzichtswerken, websites en andere bronnen geraadpleegd en is veldonderzoek uitgevoerd. Daarbij is vaak ook informatie van derden betrokken. Er is daarbij vooral gelet op soorten die in het kader van de Flora- en faunawet en de Natuurbeschermingswet zijn beschermd, soorten die zijn opgenomen in de Rode Lijst en soorten die een indicatie geven van bepaalde ecologische kwaliteiten van het plangebied.

Bronnen

Voor de ecologische beoordeling wordt per soortgroep gebruik gemaakt van de meest recente informatiebronnen over de verspreiding van soorten in Nederland. Er wordt in een aantal overzichtswerken en op betrouwbare websites nagegaan welke bijzondere en beschermde planten- en diersoorten er in (de ruime omgeving van) het betreffende plangebied voorkomen.

Veldonderzoek

De natuurwaarden worden eveneens onderzocht aan de hand van een veldbezoek. Hierbij wordt gelet op (sporen van) de aanwezigheid van beschermde en kwetsbare soorten in het plangebied. Daarnaast wordt beoordeeld voor welke beschermde soorten (die in de omgeving kunnen voorkomen) de ecologische randvoorwaarden in het plangebied aanwezig zijn. Het veldonderzoek is tevens van belang om een inschatting te kunnen maken van effecten die samenhangen met de beoogde activiteiten tijdens en na voltooiing van de werkzaamheden.

Effecten en beoordeling

Na de beschrijving van de relevante soorten die in en nabij het plangebied voorkomen, volgt een overzicht van de te verwachten effecten van de ingreep op de ecologische kwaliteiten van het plangebied. Deze verstoringen kunnen verder reiken dan de grenzen van het plangebied. We maken hier volgens de voorschriften van EL&I in Werken aan Natura 2000 (ministerie van EL&I 2004) onderscheid in vijf soorten effecten, onder te verdelen in kwantitatieve effecten (winst of verlies van habitats), kwalitatieve effecten (chemische effecten, fysieke effecten en verstoring) en achteruitgang in ruimtelijke samenhang (versnippering). Het gaat in alle gevallen om effecten die een verstoring veroorzaken van de (beschermde) soorten en van de functionaliteit van hun leefgebied.

De beoordeling vindt plaats aan de hand van de natuurwetgeving (Natuurbeschermingswet, Flora- en faunawet en Wet Ruimtelijke Ordening (i.c. Ecologische Hoofdstructuur). Bovendien kan een beoordeling nodig zijn ten aanzien van provinciale regelgeving, zoals betreffende ganzenfoerageergebied en weidevogelgebied. Het kan nodig zijn dat de initiatiefnemer contact opneemt met de provincie wanneer effecten op kunnen treden ten aanzien van ganzenfoerageergebied en weidevogels. Indien negatieve effecten kunnen optreden ten

aanzien van de instandhoudingsdoelen van een Natura 2000-gebied of een Beschermd Natuurmonument, kan het nodig zijn om een vergunning volgens de Natuurbeschermingswet aan te vragen.

Wanneer verbodsbepalingen uit de Flora- en faunawet kunnen worden overtreden, dienen mitigerende en/of compenserende maatregelen in de plannen te worden opgenomen. Wanneer door dergelijke maatregelen de functionaliteit van het leefgebied gegarandeerd is, is er geen ontheffing nodig (paragraaf 2.1).

Bezoekadres

Suderwei 2
9269 TZ Feanwâlden

Postadres

Postbus 32
9269 ZR Feanwâlden
Telefoon 0511 47 47 64
Fax 0511 47 27 40
info@altwym.nl

www.altwym.nl